

Klasyfikacja i reklasyfikacja aktywów i zobowiązań finansowych w świetle MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”

*Maciej Frendzel*¹

Streszczenie

Opracowanie przedstawia zagadnienia związane z klasyfikacją aktywów i zobowiązań finansowych dla potrzeb wyceny w świetle MSR 39. Omówione zostały zasady klasyfikacji do czterech podstawowych kategorii aktywów finansowych: aktywów finansowych w wartości godziwej przez wynik finansowy, pożyczek i należności, inwestycji utrzymywanych do terminu wymagalności oraz aktywów dostępnych do sprzedaży. Obok tego analizie zostały poddane zasady przenoszenia aktywów między kategoriami. Prezentowane kwestie zobrazowano praktycznymi przykładami.

Classification and reclassification of financial assets and liabilities according to IAS 39 „Financial Instruments: Recognition and Measurement”

Summary

A paper deals with issues concerning classification of financial assets and liabilities according to International Accounting Standards. It discusses classification rules of four main categories of financial assets: financial asset at fair value through profit or loss, loans and receivables, held-to-maturity investments and available-for-sale financial assets. The article also presents reclassifications rules among the categories. Discussed problems are illustrated with practical examples.

¹ Mgr Maciej Frendzel, asystent w Katedrze Rachunkowości UŁ.

Możliwości oceny kondycji finansowej małych przedsiębiorstw na podstawie prowadzonych ksiąg podatkowych

*Teresa Martyniuk*²
*Olga Martyniuk-Kwiatkowska*³

Streszczenie

Celem artykułu było wskazanie możliwości przeprowadzenia analizy finansowej małych przedsiębiorstw nieprowadzących ksiąg rachunkowych na podstawie prowadzonych przez nie ewidencji podatkowych. Zaprezentowano obowiązki ewidencyjne podmiotów nieprowadzących ksiąg rachunkowych oraz sporządzane przez nie okresowe i roczne sprawozdania.

W dalszej części artykułu zestawiono informacje, o sytuacji finansowej, jakie można uzyskać z obowiązkowych ewidencji oraz wskazano na możliwości obliczenia na ich podstawie wskaźników analizy finansowej.

Assessment of the financial position of a small company on the basis of its tax records

Summary

The goal of the article is to point out the possibility of conducting financial analysis in small companies basing on tax registers. The authors describe the type of accounting records required of Polish entities not maintaining the books of account and the interim and year-end statements they prepare. Basing on them, the authors showed which indications of financial analysis can be used in order to assess financial condition of the small company.

² Dr hab. Teresa Martyniuk, prof. Uniwersytetu Gdańskiego, Wydział Zarządzania.

³ Mgr Olga Martyniuk-Kwiatkowska, Uniwersytet Gdański, Wydział Zarządzania.

Mechanizm superdźwigni operacyjnej ⁴

Jarosław Mielcarek ⁵

Streszczenie

W artykule przedstawiono rozwiązanie istotnego problemu analizy wrażliwości, sformułowanego w formie pytania: jaka będzie wielkość stopy wzrostu zysku pod wpływem zmian wszystkich czynników, czyli cen, popytu, kosztów zmiennych i kosztów stałych. Formuła na superdźwignię operacyjną, określająca tę stopę wzrostu, zawiera wyłącznie dźwignie operacyjne, wyznaczone przez warunki początkowe i dowolne stopy wzrostu poszczególnych czynników oraz uwzględnia addytywność i multiplikatywność wpływu zmian wielkości czynników. Wyznaczona została również formuła na wielkość końcową dźwigni operacyjnej popytu, określona przez superdźwignię operacyjną, stopę wzrostu popytu, dźwignię operacyjną popytu oraz stopę wzrostu zysku dla zmian cen i zmian kosztów zmiennych. Ponownie formuła ta jest wyznaczona przez dźwignie operacyjne i stopy wzrostu czynników, podane w warunkach początkowych. Obydwie formuły umożliwiły wyjaśnienie wielkości zmian zysku i dźwigni operacyjnej popytu dla zmian wszystkich czynników.

Aby wyjaśnić, dlaczego następują takie zmiany stopy wzrostu zysku i końcowej dźwigni operacyjnej popytu pod wpływem zmian wszystkich czynników, podano warunek graniczny dla stóp wzrostu popytu oraz warunek punktu stałego zysku. Warunek graniczny określa wielkość stopy wzrostu popytu dla danych stóp wzrostu pozostałych czynników, dla której superdźwignia operacyjna jest równa -100% i zysk staje się zerowy. Stopa wzrostu popytu różna od warunku granicznego wyjaśnia wielkość superdźwigni operacyjnej, dźwigni operacyjnej popytu i zysku w zależności od tego, czy w warunkach początkowych przedsiębiorstwo osiągało zyski, czy ponosiło straty. Warunek stałego zysku wyznacza wielkość stopy wzrostu popytu dla danych stóp wzrostu innych czynników i dźwigni operacyjnych, określonych przez warunki początkowe, dla których wielkość końcowa zysku nie ulega zmianie w porównaniu z wielkością początkową. Stopa wzrostu popytu różna od warunku stałego zysku przy danych stopach wzrostu pozostałych czynników wyjaśnia, dlaczego superdźwignia operacyjna jest dodatnia lub ujemna, a zysk jest niższy lub wyższy od jego wielkości w warunkach początkowych.

⁴ Artykuł nawiązuje do fragmentu książki przygotowywanej do druku (J. Mielcarek, 2006).

⁵ Dr Jarosław Mielcarek, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, adiunkt w Katedrze Ekonomii.

Operating superleverage mechanism

Summary

The article presents a solution to an essential problem of the sensitivity analysis formulated as the following question: What will be the level of the profit growth rate under the influence of a change in all factors, i.e., prices, demand, variable costs and fixed costs? The formula for the operating superleverage, determining the relevant growth rate, includes solely operating leverages, determined by initial conditions, and any factor growth rate of individual factors and takes into account additivity and multiplicativity of the influence of the changes in the levels of factors. The formula for the final level of demand operating leverage has also been defined, and is determined by the operating superleverage, demand growth rate, and the demand operating leverage, profit growth rate for the changes in prices and in variable costs. Subsequently, this formula is determined again by operating leverages and factor growth rates given in the initial conditions. Both formulae make it possible to explain the levels of changes in profit and demand operating leverage for the changes in all factors.

To explain why the above changes take place under the changes in all factors, a break-even point has been given for demand growth rates and the condition for a constant profit. The break-even point determines the level of the demand growth rate for given growth rates of the remaining factors for which the operating superleverage is equal to -100% and the profit equals zero. The demand growth rate different from determined by the break-even point explains the level of the operating superleverage, profit and demand operating leverage depending on whether a company reached profit or experienced loss in the initial conditions. The constant profit point determines the level of the demand growth rate for given growth rates of other factors and operating leverages determined by the initial conditions for which the final profit level remains the same in comparison to the initial condition. The demand growth rate different from the constant profit with the given growth rates of the remaining factors explains why the operating superleverage is positive or negative and the profit is lower or higher from its level in the initial conditions.

Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej – prezentacja, ewidencja i sposób ujmowania w sprawozdaniu pozycji walutowej

*Joanna Sawicka*⁶

Streszczenie

Wycena kredytu przy wykorzystaniu efektywnej stopy procentowej powoduje, że prowizja staje się jednym z elementów przepływów kapitałowo-odsetkowych. Prowizja od kredytów walutowych jest rozliczana zgodnie z metodologią zamortyzowanego kosztu i jej wpływ na bilans jest rozłożony na cały okres trwania umowy. Powoduje to zmianę w podejściu do zarządzania ryzykiem walutowym i ustalaniu pozycji walutowej. Artykuł pokazuje, jakie są stosowane podejścia to tego zagadnienia.

Charges accounted for using effective interest rate-presentation, recording and recognition of foreign currency position in the financial statement

Summary

Valuation of credit using effective interest rate results in credit charge becoming an element of the capital interest flow. Foreign currency credit charges are accounted for using the amortised cost method and its effect on the balance-sheet is spread over the whole credit agreement period. This results in a change in the approach to foreign currency risk management and foreign currency position determination. The article shows possible ways of solving this problem.

⁶ Dr inż. Joanna Sawicka, AGH w Krakowie, Wydział Zarządzania, Katedra Zarządzania Finansami, adiunkt.

Zadania kontroli i audytu wewnętrznego jako instrumentów zarządzania przedsiębiorstwem

*Kazimierz Sawicki*⁷

Streszczenie

W artykule przedstawiono kontrolę wewnętrzną i audyt wewnętrzny jako instrumenty zarządzania przedsiębiorstwem. Zwrócono uwagę, że kontrola wewnętrzna powinna być stosowana w każdym podmiocie gospodarczym. Chociaż audyt wewnętrzny powoduje wzrost zatrudnienia, to celowe jest jego wprowadzenie w dużych przedsiębiorstwach, w których zarząd i organy nadzorcze potrzebują oceny funkcjonowania jednostki i kontroli wewnętrznej.

Tasks of a control system and internal audit in a role of tools of enterprise management

Summary

The paper presents an internal control system and internal audit in a role of tools of enterprise management. It was pointed out that the internal control system should be used in every entity. Although the internal audit leads to an employment increase, it is advisable to introduce the internal audit in large enterprises, where management and a supervisory board need an opinion about the enterprise activities and how its internal control works.

⁷ Prof. zw. dr hab. Kazimierz Sawicki, Uniwersytet Szczeciński, Katedra Rachunkowości.

Rachunkowość zarządcza w uniwersytetach publicznych: z badań empirycznych

*Irena Sobańska*⁸

Streszczenie

Proces zmian w sektorze szkół publicznych w krajach OECD, w tym także w Polsce, zorientowany jest na wdrażanie postanowień Deklaracji Bolońskiej. Proces ten zdyktował się w tych krajach na początku tego wieku. Szeroka autonomia przyznawana uczelniom publicznym w krajach UE we wszystkich obszarach działania wiąże się ze zwiększeniem ich odpowiedzialności za efektywne wykorzystanie zasobów pozostających w dyspozycji uczelni. Przechodzenie uniwersytetów publicznych od administrowania do zarządzania zasobami wymaga zastosowania bardziej rozwiniętych systemów rachunku kosztów niż wcześniej stosowano, oraz wdrożenia innych narzędzi rachunkowości zarządczej umożliwiających efektywne podejmowanie decyzji operacyjnych i realizację wyznaczonych strategii. Proces zmian w obszarze rachunkowości zarządczej w uniwersytetach w różnych krajach przebiega w różnym tempie, na co wskazują wyniki badań empirycznych prowadzonych w Wielkiej Brytanii, Szwecji, Włoszech i Niemczech. W artykule są przedstawione wyniki tych badań, jak również zmiany w regulacjach prawnych uczelni publicznych w Polsce.

Management accounting in state schools for higher education

Summary

The process of changes in the sector of state schools for higher educations in OECD countries, including Poland, is oriented to the implementation of the resolutions of the Bologna Declaration. This process has accelerated in these countries since the beginning of the new century. Greater autonomy granted to EU state universities in all fields of activity involves increased accountability for effective and efficient use of the available resources. The transition in state universities from administering to managing the resources requires the application of more advanced cost accounting systems than those employed earlier, and the implementation of new instruments of management accounting, enabling operating decisions to be made effectively and adopted strategies to be realised. The process of changes in management accounting in higher education institutions is progressing at different rates in different countries, as shown by the results of empirical research conducted in Great Britain, Sweden, Italy and Germany. This article discusses the results of these research projects and changes in legal regulations relating to state universities in Poland.

⁸ Dr hab. Irena Sobańska, prof. UŁ, Kierownik Katedry Rachunkowości, Uniwersytet Łódzki.

Rola „Zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym” w ocenie działalności przedsiębiorstwa

*Ewa Stasiukiewicz*⁹

Streszczenie

Od 01.01.2002 r. jednostki, których roczne sprawozdania finansowe podlegają badaniu, sporządzają – oprócz bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej i rachunku z przepływów pieniężnych – również zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym. Celem artykułu jest ocena zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym w kontekście jego przydatności przy ocenie działalności przedsiębiorstwa. Artykuł przybliża istotę zestawienia zmian w kapitale własnym, przedstawia jego konstrukcję oraz odpowiada na pytanie, w jakim celu przedsiębiorstwa sporządzają zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym. Autorka przedstawia również możliwości wykorzystania tego elementu sprawozdania finansowego w ocenie działalności przedsiębiorstwa.

The role of statement of changes in equity in company activity assessment

Summary

Since Jan. 1 2002 the units whose annual financial statements are subject to audit have been drawing up, besides the balance sheet, profit and loss account, additional information and cash flow statement, also the statement of changes in equity. The aim of the article is the assessment of the statement of changes in equity in the context of its usefulness in company activity assessment. The article familiarizes us with the essence of the statement of changes in equity, shows us its construction and replies to the question why companies draw up the statement of changes in equity. The author also presents the possibilities of using this part of the financial statement in company activity assessment.

⁹ Mgr Ewa Stasiukiewicz, Uniwersytet Łódzki, Katedra Finansów i Bankowości, doktorantka.

Ramy koncepcyjne strategicznej rachunkowości zarządczej: in statu nascendi

*Anna Szychta*¹⁰

Streszczenie

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy strategiczna rachunkowość zarządcza (SRZ) jest podsystemem bądź działem rachunkowości zarządczej, czy wyraża zmianę jej nastawienia, tzn. ukierunkowanie rachunkowości zarządczej na sprawy dotyczące strategii i zarządzania strategicznego jednostką gospodarczą.

Artykuł zawiera zestawienie i analizę definicji SRZ, sformułowanych przez autorów, którzy najwcześniej lub najszerzej zajmowali się tym zagadnieniem. Stworzyło to podstawę do rozróżnienia ścisłego i ogólnego rozumienia pojęcia „strategiczna rachunkowość zarządcza”. Następnie, w myśl ogólnego pojmowania SRZ jako zbioru koncepcji i metod, które mogą być zastosowane do wsparcia zarządzania strategicznego przedsiębiorstwem, przedstawiono klasyfikacje tych koncepcji i metod oraz wskazano (na podstawie wyników badań empirycznych zagranicznych i polskich autorów), jaki jest zakres ich zastosowania w praktyce w wybranych krajach.

W podsumowaniu zamieszczono konkluzję, iż termin „strategic management accounting” konotuje zmianę ukierunkowania rachunkowości zarządczej na sprawy strategii przedsiębiorstwa. W porównaniu do rachunkowości zarządczej rozwijanej w praktyce oraz stanowiącej przedmiot badań naukowych w przeszłości, a współcześnie nazywanej operacyjną lub konwencjonalną, SRZ oznacza rozszerzenie celów, przedmiotu zainteresowania i zakresu narzędziowego tej dziedziny procesu zarządzania.

¹⁰ Dr Anna Szychta, adiunkt w Katedrze Rachunkowości Uniwersytetu Łódzkiego.

Conceptual framework of strategic management accounting: *in statu nascendi*

Summary

This article attempts to provide an answer to the question whether strategic management accounting is a subsystem or a part of management accounting, whether it represents a change in orientation, i.e. reorganization of management accounting to strategy issues and strategic management of a business entity.

The article sets out and analyses the definitions of strategic management accounting formulated by the authors who were the first to address this issue or the most engaged in investigating it. This provides a basis for a distinction between the strict and general view of the term of „strategic management accounting”. Next, in accordance with the general view of strategic management accounting as a set of concepts and methods that can be used to support strategic management of an enterprise, a classification of these concepts and methods is presented, followed by the scope of their application in the practice of selected countries (on the basis of results of empirical research by foreign and Polish authors).

The author concludes that the term „strategic management accounting” denotes a redirection of management accounting towards the issues of a company’s strategy. Compared to management accounting as regarded in the practice or research of the past, now referred to as operational or conventional management accounting, strategic management accounting involves an exposition of the goals, object of interest and a range of tools in this sphere of the management process.

Mnożniki jako narzędzie analizy wrażliwości zysku

*Adam Żwirbla*¹¹

Streszczenie

W części pierwszej tego artykułu autor omawia istotę analizy wrażliwości oraz przedstawia pojęcie „mnożnika” w świetle różnych punktów widzenia.

Kolejna część artykułu dotyczy koncepcji analizy wrażliwości zysku. Autor wyprowadza poprawne formuły, wyjaśnia przyczyny niedokładności tradycyjnej koncepcji stosowania mnożników zysku, a także podaje przykłady ich wykorzystania.

Multipliers as a tool of sensitivity analysis of profit

Summary

In the first part of this article the author discusses the essence of sensitivity analysis and describes the concept of „multiplier” in the light of various points of view.

The following part of the article refers to the conception of sensitivity analysis of profit. The author works out correct expressions, explains the causes of inaccuracy of the traditional approach to the use of profit multipliers, and presents examples of its utilization.

¹¹ Dr Adam Żwirbla, kierownik Zakładu Finansów, Rachunkowości i Metod Ilościowych Wydziału Ekonomii i Informatyki WSHE we Włocławku; wykładowca Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej we Włocławku.

System audytu na Litwie: problemy tworzenia i rozwoju

*Jonas Mackevičius*¹²
*Laimutė Kazlauskienė*¹³

Streszczenie

W artykule omówiono etapy rozwoju systemu audytu na Litwie: tworzenie systemu audytu wysiłkiem społeczników (1990–1995 r.), staraniami państwowych oraz zawodowych organizacji księgowych i audytorskich (1995–2001 r.) i doskonalenie systemu audytu w procesie integracji z Unią Europejską (od 2001 r.). Dokonano analizy najważniejszych elementów systemu audytu na Litwie: Ustawy o audycie, Krajowych standardów audytu, Kodeksu etyki zawodowej rewidentów. Dokonano analizy przygotowania rewidentów na Litwie w latach 1996–2005, analizy rewidentów pod względem kryteriów wiekowych, ilościowych w danym regionie i mieście, podziału na płeć. Oceniono również perspektywy rozwoju audytu na Litwie.

The development of the audit system in Lithuania

Summary

The article discusses the stages in the development of the audit system in Lithuania: creation of the audit system by voluntary efforts (1990–1995), by governmental and professional organizations of accountants and auditors (1995–2001), and the improvement of the system in the process of integration with the European Union (since 2001). Next, major elements of the Lithuanian regulatory contexts of audit are analysed such as the Audit Act, national auditing standards and code of professional ethics of auditors. The article also provides an analysis of the professional qualifications of auditors in Lithuania in 1996–2005 and their structure in terms of age, sex and quantity in selected towns and regions.

¹² Prof. dr hab. Jonas Mackevičius, Katedra Rachunkowości i Audytu, Uniwersytet Wileński, Litwa.

¹³ Laimutė Kazlauskienė, Dyrektor Instytutu Rachunkowości Republiki Litewskiej.